

CÂTEVA DATE PRIVIND EVOLUȚIA ISTORICĂ A MĂNĂSTIRII SIHĂSTRIA SECOLUI, JUD. NEAMȚ*

Cosmin NIȚĂ**

Cuvinte cheie: Mănăstirea Sihăstria, ctitori, monahism, obște, reparații

Keywords: Sihăstria monastery, founders, monasticism, communities, repairs

Mănăstirea Sihăstria este situată la cca. 3 km V față de mănăstirea Secu și la o distanță de 22 km față de orașul Târgu-Neamț. Această așezare monahală este amplasată în poiana lui Atanasie, la N de pârâul Secu, la altitudinea de cca. 680 m. Viața monahală din zonă își are începuturile, probabil, încă de când a fost înființată mănăstirea Neamț, adică în a doua jumătate a secolului XIV, de către ucenicii lui Nicodim de la Tismana, Sofronie, Pimen și Siluan (așa cum menționează tradiția) sau de urmașii lor¹. Prezența pustnicilor în zona actualei mănăstiri Sihăstria este atestată de mai multe toponime care s-au păstrat până în prezent, cum ar fi: Poiana lui Atanasie, Poiana lui Ioan, Poiana lui Partenie, Poiana lui Ioil, Pârâul lui Vasian, Poiana Popei etc². Viața monahală de pe aceste meleaguri s-a dezvoltat cu precădere după înființarea schitului lui Zosim, în jurul anului 1560, și apoi după rectitorirea acestuia, sub titulatura de mănăstirea Secu, de către marele vornic Nestor Ureche în anul 1602. O mărturie în acest sens sunt actele medievale care atestă că schitul lui Zosim și mănăstirea Secu au fost ridicate pe terenul dăruit din ocolul Cetății Neamț³. Odată ce acesta a intrat în posesia călugărilor, unii dintre aceștia s-au retras în pustnicie, nederanjați de persoane din afara cinului monahal.

Cei care s-au ocupat de istoria începuturilor schitului Sihăstria, consemnează că a fost ctitorit la 1655 de către Ghedeon, episcopul de Roman, așa cum arată tradiția, dar

* Prezentul material a fost conceput în cadrul tezei de doctorat: Cosmin Niță, *Mănăstirea Secu. Evoluție istorică și culturală*, susținută în cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, sub coordonarea prof. univ. dr. Florin Pintescu, în data de 23 septembrie 2023. Aici este publicat capitolul VIII.2.

** Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași – Muzeul de Istorie a Moldovei, IAȘI.

¹ Ivan, Porcescu 1981, 26-27.

² Bălan 1955, 21; Ciolan 1987, 20-21.

³ Gonța 1962, 694-712.

pe baza unor informații care nu au susținere documentară⁴. Având drept temei unele informații preluate din *Pomelnicul ctitoricesc*⁵, ars în anul 1941, Ioanichie Balan precizează că „un număr de șapte ieroschimonahi și schimonahi bătrâni, cu metania din Mănăstirea Neamț, care sihăstreau de mulți ani prin împrejurimile Sihăstriei de astăzi, s-au întâlnit cu toții aici jos – în Poiana lui Anastasie – unde au făcut sfat să întemeieze în acest loc un mic schit de lemn ...⁶. Dar schitul Sihăstria este ctitorit de către episcopul Ghedeon, ce a avut metania din mănăstirea Secu, în perioada cât acesta a fost episcop de Huși (20 mai 1728-începutul anului 1734)⁷. Din pricina potrivirii celor două nume și din cauza faptului că ambele persoane au fost inițial episcopi de Huși, a fost confundat ierarhul din secolul XVIII cu cel din secolul XVII. În *Pomelnicul ctitoricesc* al mănăstirii Secu din anul 1845 se precizează la secțiunea *Episcopii* numele lui „Ghedeon ot Secu. Acesta au făcut Sihăstria Secului”⁸. Ghedeon, atestat în secolul XVII, a devenit mitropolit după scoaterea din scaunul arhieresc a lui Varlaam Moțoc iar înainte a fost episcop de Huși⁹. În *Pomelnic* ar fi trebuit să fie menționat la secțiunea *Arhiepiscopii* unde sunt arătați mitropoliții care au făcut danii la Secu. Informațiile documentare arată că al doilea Ghedeon a ctitorit Schitul Sihăstria Secului în perioada cât a stat pe scaunul episcopal din Huși. Primul care afirmă acest lucru, în baza documentelor studiate, a fost Andronic Popovici, care, în cartea a II-a a *Istoriei sfintelor mănăstiri Neamț și Secu*, a inserat descrierea schitului după evenimentele consemnate în anul 7241 (1733)¹⁰. Narcis Crețulescu susține că ridicarea Sihăstriei s-a făcut de același Ghedeon, între anii 1725-1734, iar în ultimul an a fost închinat mănăstirii Secu¹¹. În secolul XX, un alt cărturar, Dionisie Udișteanu, cu metania la mănăstirea Secu, s-a preocupat printre altele și de schitul Sihăstria, despre care afirmă că, episcopul Ghedeon „a reînnoit schitul Sihăstria între 1734-1741”¹². Se pare că lucrările de construcție a schitului erau în

⁴ Cojocar C., Cojocar M. 2011, 162-164; Bălan 1955, 25; Ciolan 1987, 58.

⁵ Singurele însemnări făcute pe acest *Pomelnic* au fost publicate de Udișteanu 2005, 160-166.

⁶ Bălan 1955, 23-24.

⁷ Cândea 2003, 988. Episcopul Ghedeon a fost și episcop de Roman între 1734-1743.

⁸ Clit 2017, 207.

⁹ Cernovodeanu, Edroiu 2002, 1037-1039; Ghedeon episcop de Huși: ante 11 aprilie 1643-iulie 1653; mitropolit al Moldovei: iulie 1653-sfârșitul anului 1659; ante 12.01.1664-după 4 iulie 1671.

¹⁰ Popovici 2019, 123-125.

¹¹ Giosan 2016, 109, 212. Narcis Crețulescu a intrat în monahism la mănăstirea Neamț la 28 februarie 1859. A urmat seminarul de la Socola, a fost egumen al mănăstirii Sf. Sava din Iași (1877-1879). În perioada 1880-1886 a fost profesor la Seminarul din Huși, iar la 14 decembrie 1886 s-a întors la mănăstirea Neamț, unde a fost și stareț între 10 noiembrie 1902-6 septembrie 1909. În perioada cât a viețuit la mănăstirea Neamț, pe baza manuscriselor lui Andronic Popovici, a scris 10 volume despre istoria mănăstirilor Neamț și Secu ce însumează peste 2000 de pagini. În prezent, manuscrisele lui Narcis Crețulescu se află la Biblioteca Academiei Române.

¹² SJAN Bacău, *Colecția Manuscrise*, nr. 63; Udișteanu 1965, 49.

desfășurare în anul 1734, când Ghedeon a trecut în scaunul Episcopiei Romanului, deoarece o însemnare arată faptul că: „Let 7242 (1734) mai 8 d<ni> (=zile): 10 lei am dat la Nictarie pentru bes<e>rica la Săhăștrie; 1 leu am dat la Ioan meșteru, tot noe<m>vrie 21”¹³. Un document emis de către domnul Țării Modovei, Grigore Ghica, la 28 septembrie 1740, când dăruiește mai multe produse din vama domnească și scutiri de dări, arată că schitul a fost ctitorit de episcopul de Roman, Ghedeon, care era în funcție în acel an¹⁴. Întemeierea Sihăștriei Secului de către Ghedeon, episcop de Huși și apoi de Roman, a fost susținută și de Constantin Bobulescu¹⁵ și Scarlat Porcescu¹⁶.

O altă menționare a schitului Sihăștria este din 10 noiembrie 1765 când Saca Ibrahim vinde o moară monahului Ioasaf de la Sihăștria veche de la mănăstirea Secu¹⁷.

După cum s-a mai amintit, în anul 1775, starețul Paisie Velicicovschi s-a mutat la mănăstirea Secu împreună cu o parte a obștii sale de la mănăstirea Dragomirna, în contextul ocupării Bucovinei de către Imperiul Habsburgic. Odată cu preluarea mănăstirii Secu, o mică parte a obștii paisiene s-a instalat și la schitul Sihăștria, unde au instituit același model de viațuire monahală de la Muntele Athos, ca de altfel și la Secu. Noua obște, fiind numeroasă, a avut nevoie de noi chilii și ateliere pentru buna desfășurare a vieții monahale. La mănăstirea Secu au fost construite, până în jurul anului 1779, circa 100 de chilii pentru călugări și patru chilii mari pentru ateliere și școala monahală înființată de către Paisie¹⁸. Nu este exclus ca noi extinderi și reparații să fi fost efectuate tot atunci și la schitul Sihăștria.

Începând cu vara anului 1779 obștea starețului Paisie a primit de la domnul Țării Moldovei, Constantin Moruzi, și de la mitropolitul Gavriil Callimachi mănăstirea Neamț, întrucât numărul călugărilor crescuse la peste 300. În acest context, mănăstirea Secu împreună cu schiturile Sihăștria și Sihla, nu au fost abandonate ci au fost unite într-o singură entitate monahală ce a purtat denumirea de Mănăstirea Neamț și Secu, până în anul 1910 când s-au despărțit.

În anul 1821, în Moldova și Țara Românească, a pătruns și s-a amplificat o mare revoltă contra Imperiului Otoman, care era și suzeranul acestor țări. În Țara

¹³ Bobulescu 1942, 108.

¹⁴ Istrati 2008, 701, nr. 1521: let 7249 <1740 septembrie 28>. Carte de la Grigorie Ghica voievoda pentru săhăștria ce este în munte, la poiana lui Atanasie, care sihăștrie este făcută de Ghedeon episcopul Romanului, unde sânt câțiva călugărași, arătând mila ce au dat să aibă pre an de la vama domnească, însă: 12 lei pe 12 merță de grâu, 10 camene pește morun, 6 făclii ceară, 2 ocă untdelemn pe lună, 1 litră tămâie pe lună, 10 stupi să (să) scutească de deasetină, 2 poslușnici să fie scutiți de toate angăriile, numai la vremea hârtilor să dea câte un galben, ca să fie de poslușanie călugărașilor”.

¹⁵ Bobulescu 1942, 108-110.

¹⁶ Porcescu 1984, 220-221.

¹⁷ SJAN Iași, fond *Mănăstirea Neamț*, LXIII/28.

¹⁸ Cetfêricov 2010, 296.

Românească, mișcarea a fost condusă de către Tudor Vladimirescu iar în Moldova, cu sprijinul Imperiului Țarist, revolta a fost condusă de greci în frunte cu Alexandru Ipsilanti¹⁹. Ultima rezistență a Eteriei în fața trupelor otomane a fost anihilată la mănăstirea Secu, în luna septembrie a anului 1821²⁰. În contextul luptelor duse în lunile august-septembrie 1821 și schitul Sihăstria a avut de suferit, fiind ars din temelii²¹. La sfârșitul revoltei, mănăstirea Secu a rămas părăsită până în anul 1823, când s-au început lucrările de refacere ale acesteia de către starețul mănăstirilor Neamț și Secu, Dometian (1823-1834) și egumenii mănăstirii Secu, Vasile slavianul²² și Venedict²³. Conform pisaniei de la biserica „Nașterea Maicii Domnului”, din 30 septembrie 1825, se arată că ansamblul schitului, format din biserică, un rând de chilii cu zid împrejmuit și clopotniță, s-a ridicat cu ajutorul starețului Dometian și cu contribuția lui Nicolae Cernețchi²⁴. Din pomelnicul schitului Sihăstria, ars în anul 1941, au rămas câteva informații culese de către Dionisie Udișteanu, în care au fost consemnați cei care au contribuit la rezidirea așezământului monahal cum ar fi calfa de pietrar Nicolae Cernețchi și familia sa, care au dăruit suma de 15.785 lei pentru ridicarea construcțiilor menționate și pentru cumpărarea de obiecte bisericești²⁵. De asemenea, au contribuit la înzestrarea schitului cu cărți, obiecte de cult și bani următorii: Climent, duhovnicul de la Secu, ieroschimonahul Dionisie, duhovnicul mănăstirii Neamț, și ieromonahul Teofilact²⁶.

În anii următori, au fost efectuate mai multe îmbunătățiri ale schitului; astfel, între anii 1837-1840, a fost construit din lemn paraclisul „Sf. Ioachim și Ana” iar în continuarea paraclisului, spre vest, a fost construit un corp de chilii cu pivniță²⁷. La 12 mai 1842, a fost finalizată ciușmeaua ce a fost construită cu cheltuiala duhovnicului Calistrat de la mănăstirea Secu, iar după anul 1844 a mai fost construit un corp de chilii, cu 10 încăperi, pe latura de nord a incintei²⁸.

¹⁹ Gaidagis 1972, 147-168.

²⁰ Gaidagis 1972, 147-168.

²¹ Bălan 1955, 47.

²² ANRM, fond. 2119, inv. 3, dosar 72, f. 112v, 130. Este consemnat egumen în perioada 26 octombrie 1823-6 august 1825.

²³ Ciolan 1987, 82.

²⁴ Bălan 2018, 14-15.

²⁵ Udișteanu 2005, 165. Nicolae Cernețchi a intrat în monahism în data de 6 iulie 1844, purtând numele de Nicanor. Acesta a decedat la 28 august 1844. La 20 iulie 1844 a lăsat prin testament schitului Sihăstria o dugheană cu locul ei în târgul Botoșani urmând ca din venitul acesteia să i se facă anul pomenire iar din venitul rămas să se facă îmbunătățiri la schit (SJAN Iași, fond *Mănăstirea Neamț*, LXXXIV/21).

²⁶ Udișteanu 2005, 162-163.

²⁷ Bălan 1955, 61-62.

²⁸ Bălan 1955, 65.

O descriere detaliată despre ansamblul schitului Sihăstria a consemnat-o Andronic Popovici²⁹ în cartea X a *Istoriei mănăstirilor Neamț și Secu* cu subtitlul *Istorie pentru toate schiturile mănăstirilor Neamț Secu* despre care menționează: „Ograda împrejur a acestui sf(ă)nt și d(u)mnezeesc locaș, prin sârguința a prea cuviosului părintelui nostru Dometian, arhimandritul și starețul a acestor sf(i)nte monastiri Neamțul și Secul, este zidită de piatră ca în chip de cetate, în patru unghiuri, îndestul de înaltă și cu zidul gros, și cu o clopotniță mare chiiar în zidiul ogrăzii, în partea despre răsărit, întru care sânt patru clopote și o toacă mare de lemn și ciocanele trebuitoare, și pe supt clopotniță este și o mică portiță de (i)eșit afară din ogradă, și are în partea cea despre amiazăzi și sf(ă)nta poartă mare, și lângă poartă și o ceșmea; este cu apă foarte multă și bună. Iară în lăuntru ogrăzii, osebit de un corpus de chilii ce este în partea despre miazănoapte de la biserică, întemeiat tot de prea cuviosul nostru starețul Dometian. Apoi, în anii 1842, s-au mai întemeiat și de către prea cuviosul părintele nostru Venedict, arhimandritul și starețul, casa cea mare a trapezii, de piatră. Așijderea și kuhnea, și chelăriile, și beciurile pentru ținut vinul și murăturile. Și mai este și o fântână cu roată de lemn și cu lanț de fier la găleată, cu apă foarte bună”³⁰. Tot aici, Andronic face o descriere a cadrului natural în care este așezat schitul, enumeră plantele și animalele din zonă și face o expunere a modului în care se desfășoară slujbele religioase în ajunul și în timpul hramului³¹. Același Andronic menționează despre numărul de călugări faptul că sunt mai mulți de douăzeci și uneori chiar de treizeci. Aceste cifre ale monahilor din Sihăstria corespund anului 1861 când, la plecarea sa în Basarabia, la 26 septembrie, arată că erau 27 de monahi³². Primele informații despre numărul viețuitorilor de la Sihăstria sunt consemnate încă din anul 1837, când a fost întocmit un recensământ pentru Vornicia Treburilor Bisericești, în care s-au înregistrat 700 de călugări dar și originea etnică a acestora, la Mănăstirea Neamț și schiturile sale. La schitul Sihăstria existau nouă viețuitori dintre care cinci moldoveni și patru transilvăneni, nacialnic (egumen) fiind ieromonahul Valerian de origine din Transilvania³³. În *Izvodul părinților și fraților din Mon(astirea) Secul* din 29 octombrie 1839, la Sihăstria erau 11 viețuitori, în frunte cu nacealnicul Teofilact³⁴, iar în luna iunie

²⁹ Andronic Popovici a fost, în perioada 17-26 septembrie 1861, egumen al schitului Sihăstria (Popovici 2007, 125-126).

³⁰ Niță 2019, 187.

³¹ Niță 2019, 188-189.

³² Popovici 2007, 126.

³³ Mihail 1997, 157-159. Moldoveni: Daniil schimonah și monahii: Ieronim, Niofit, Alixi și Ghervasie. Transilvăneni: Valerian ieromonah și monahii Chiriac, Vartolomei și unul nedescifrabil.

³⁴ Clit 2019a, 97: Teofilact nacealnic, Daniil clisiarhul, Alexa tipicarul, Chiriac, Varnava, Ghedeon, Mathei, Ieronim, Pamvo, Gherasim și Neofit. Despre Teofilact precizează câteva amănunte, la nivelul anului 1859 Andronic Popovici menționează următoarele: „Teofilact, duhovnic, carele în anul 1800 s-au născut și

1840 a fost întocmit un nou izvod unde se poate observa că nacealnic era duhovnicul Valerian iar numărul viețuitorilor crescuse la treisprezece³⁵. În luna mai a anului 1841, la Sihăstria era nacealnic ieromonahul Methodie³⁶ care avea sub ascultare 15 călugări³⁷ iar în anul 1848 existau 18 călugări iar egumen era ieromonahul Ioan³⁸.

Schitul Sihăstria a fost într-o continuă dezvoltare până în anul 1859, când s-a decretat secularizarea averilor mănăstirilor pământene, în această categorie fiind și mănăstirile Neamț și Secu. După secularizare a fost promulgată, la 30 noiembrie 1864, *Legea călugăriei* prin care se preciza că cei doritori de a intra în viața monahală trebuiau să aibă vârsta de 60 ani. Aceste măsuri au avut repercursiuni și asupra obștii mănăstirilor Neamț și Secu care s-a diminuat, întrucât cei tineri nu au mai fost primiți în monahism, iar cei bătrâni au rămas tot mai puțini. În perioada 1860-1875, obștea mănăstirilor Neamț și Secu a scăzut de la 808 la 377 de viețuitori, iar la Sihăstria numărul lor a scăzut de la 20 la 10³⁹. Această situație decadentă a așezământului monahal s-a accentuat de la un an la altul ajungând ca, în anul 1903, să mai existe doar patru călugări bătrâni⁴⁰, iar în preajma anului 1909, doar unul⁴¹. Singurul monah trăitor la Sihăstria care a reușit să facă unele îmbunătățiri a fost Ionaftan Beșleagă care, în anul 1904, a refăcut acoperișul bisericii „Nașterea Maicii Domnului”, pictura și

crescând în vârsta cuviincioasă, și după a sa dorință, viind la Monastirea Neamțului și supuindu-să supt jugul prea fericitei ascultări s-au îmbrăcat în chipul monahicesc și s-au hirotonit ierodiacon și preot, și s-au hirotonit duhovnic. Și au fost de ascultare ucenic pre la bătrâni, și igumen la Sihăstria Monastirii Secului, și ecclisiarh mare Monastirii Neamțului, iară acum să afla dus la Sfântul Munte Athon” (Niță 2020, 253).

³⁵ Clit 2019a, 98-100: Viețuitorii de la Sihăstria erau Valerian duhovnic nacealnicul, Iosif ieromonah, Iosif ierodiacon, Alexie tipicarul, Daniil clisiarhul, Ghedeon cântărețul, Mathei cântărețul, Niofit cetețul, Ieromin bătrânul, Chiriac bătrânul, Pamvo bătrânul, Varnava cetețul și Gherasim.

³⁶ Niță 2020, 243: „Metodie, ieroshimonah, carele în anul 1800 s-au născut în Besarabia, și ajungând în vârsta cuviincioasă și după a sa dorință, mergând la Monastirea Slatina, și supuindu-să supt jugul prea fericitei ascultări s-au îmbrăcat în chipul monahicesc și s-au hirotonit ierodiacon și preot. Apoi, în anii 1830, prin ale sale rugăminți, s-au priimit în mijlocul fraților soborului nostru. Și au fost de ascultare cântăreț, și cântăreț, și tipicar în schitul Vovedeniei; arhondar mare în Monastirea Neamțului, nacialnic la Sihăstria Monastirii Secului și altele”.

³⁷ Bodale 2020, 202.

³⁸ Clit 2019b, 175-176. Despre egumenul Ioan se cunosc următoarele informații: „Ioann, duhovnic, Simeonescul, carele în anul 1807 s-au născut în Sapiia Ardialului, și din Sfântul Botez au fost numit Ilie, iară în anul 1824, după a sa dorință, viind la Monastirea Neamțului și supuindu-să supt jugul prea fericitei ascultări, în anul 1829 s-au îmbrăcat în chipul monahicesc de prea cuviosul părintele nostru arhimandritul și starețul Dometian, și în anul 1838 s-au hirotonit ierodiacon iară în anul 1840 s-au hirotonit preot. El au fost de ascultare ucenic duhovnicului Filipp, paraecclisiarh la bolnița cea mare și nacialnic Schitului Sihăstria a Monastirii Secului” (Niță 2020, 233).

³⁹ Bălan 1955, 75.

⁴⁰ Gheorghiu 1904, 121.

⁴¹ Dumitrescu 1915, 36.

mobilierul din biserică iar cu ajutorul salariaților de la fabrica de cherestea ce exista lângă schit, a făcut un clopot în anul 1908⁴².

După anul 1875 a fost construită o fabrică de cherestea în apropiere de schit care a funcționat neîntrerupt până în anul 1909. Această întreprindere a fost condusă de Fritz, Rudolf și Maxim. În 1890 au ajuns la apogeu cu producția, având ca angajați câteva sute de muncitori de diverse naționalități: italieni, evrei, nemți, polonezi etc.⁴³. În chiliile și anexele părăsite ale schitului s-au instalat circa 50-60 de muncitori cu familiile lor, fapt ce a afectat profund buna desfășurare a vieții monahale⁴⁴.

Începând cu data de 1 aprilie 1910, schitul Sihăștria a reintrat sub ascultarea mănăstirii Secu care, începând cu aceeași zi, s-a separat în mod oficial de mănăstirea Neamț. La Sihăștria a fost atestat, la 29 mai 1910, conform listelor de personal aflate în arhiva mănăstirii Secu, doar monahul Ioanaftan Beșleagă⁴⁵, viețuitor aici de circa două decenii. Având o vârstă înaintată, în luna octombrie a aceluiași an, i s-au alăturat ieromonahul Ioanichie Moroi și Nicandru Pâtea⁴⁶. În anul 1914, în intervalul 1 iulie-decembrie, numărul viețuitorilor de la Sihăștria a ajuns la nouă, din care o parte nu figurau în statele de plată ale mănăstirii Secu⁴⁷. Aceasta listă era folosită pentru uzul intern al mănăstirii și, eventual, pentru a raporta anumite situații la Mitropolie.

Înainte de 15 septembrie 1921, la schitul Sihăștria s-a declanșat un incendiu în care a ars o clădire⁴⁸ ce avea mai multe camere și care, în luna mai a anului 1922, încă nu se refăcuse. Așa cum reiese din devizul estimativ al materialelor necesare reconstruirii arhondaricului, trapezei, bucătăriei și a magaziei, suma necesară era de 9.806 lei⁴⁹. În anul 1928, în noaptea de 28 spre 29 septembrie, a ars un corp de case dinspre apus –

⁴² Bălan 1955, 92-95.

⁴³ Bălan 1955, p. 80.

⁴⁴ Bălan 1955, p. 80.

⁴⁵ AMS, dosar 3/1910, f. 28 v.

⁴⁶ AMS, dosar 3/1910, f. 141 v- 142 v. Ioanichie Moroi a venit la mănăstirea Secu înainte de 2 aprilie 1910, când starețul Partenie Antohi îl propune Mitropoliei Moldovei și Sucevei pentru a fi hirotonit preot și a sluji la schitul Sihăștria. Acesta a fost hirotonit diacon și preot în zilele de 28 și 29 aprilie (AMS, dosar 12/1910, f. 2-3). Nicandru Pâtea apare în documente în *Lista de monahii recunoscuți de Sfânta Mitropolie și onor Ministerul de Culte în statele Mănăstirii Secu pe ziua de 1 aprilie a.c.* (AMS, dosar 3/1910, f. 27-27v).

⁴⁷ AMS, dosar 9/1914, f. 50. Lista călugărilor este următoarea: ieromonah Ioanichie Moroi (egumen), monahul Damaschin Trofin, monah Nicandru Pâtea, monah Nicanor Moroi, frate Nicolai Tocilă (călugărit la 6 decembrie sub numele de Nestor), frate Ioan Olariu, frate Gheorghe Olariu (fiul lui Ioan Olariu), frate Dumitru și frate Ion Tănăsie.

⁴⁸ AMS, *Registru ieșire 1920-1926*, inv. 408, f. 53v-54. La 15 septembrie 1921 s-au făcut adrese de înștiințare Mitropoliei și Ministerului Cultelor, sub numerele, 195 și 196. La 18 septembrie, prin adresa nr. 202, s-au cerut 350 mc brazi pentru reparația Schitului Sihăștria.

⁴⁹ AMS, dosar 5/1922, f. 9.

unde se afla locuința egumenului – și o cameră plină cu lână⁵⁰. Incendiul a pornit de la prescurăria amplasată lângă depozitul de lână⁵¹. Pe locul celor arse a fost construit, în anii 1931-1932, un nou corp de clădire⁵².

La jumătatea anilor 1920, obștea schitului Sihăstria s-a mărit constant, ceea ce demonstrează o anumită dezvoltare a așezării monahale. Astfel, în anul 1926, călugării erau în număr de 20⁵³ iar la 17 decembrie 1932, viețuitorii ajunseseră la 35⁵⁴. Această dezvoltare a vieții monahale – pe plan economic și spiritual – a dus la desprinderea schitului de mănăstirea Secu; la 1 iunie 1934, prin decizia Mitropoliei Moldovei și Sucevei, a devenit autonom: „în chestiunile de ordin administrativ și gospodăresc ... schitul va avea legătură directă cu Mitropolia”⁵⁵.

Ruperea de mănăstirea Secu a fost benefică schitului întrucât în anii următori s-a dezvoltat din ce în ce mai mult. În anii 1934-1935 s-a construit o moară precum și ateliere de fierărie și lemnărie pentru nevoile gospodăriei⁵⁶. Acest avânt al așezării monahale a trecut printr-o grea încercare în vara anului 1941 când, în ziua de 30 mai, a izbucnit un incendiu la bucătărie care s-a extins la întreaga incintă a schitului în timp de două ore⁵⁷. Refacerea ansamblului mănăstiresc s-a făcut pe parcursul anilor 1941-1947 sub conducerea stareșului Ioanichie Moroi, până la 5 septembrie 1944, iar din ianuarie 1945 lucrările s-au făcut sub atenta supraveghere a stareșului Ilie Cleopa⁵⁸. După refacerea schitului stareșul a convocat soborul, alcătuit din 56 de călugări, cu care a întocmit un *Raport*. La 20 iunie 1947 au înaintat raportul patriarhului Nicodim Munteanu, prin care au cerut ca schitul să fie ridicat la rang de mănăstire⁵⁹. Patriarhia a aprobat cererea părinților de la Sihăstria astfel încât, prin Decizia nr. 233/30 iunie 1947, a ridicat așezământul monahal la rang de mănăstire⁶⁰.

La 14 iulie 1949 Patriarhul Iustinian a trecut mănăstirea Sihăstria sub ascultarea mănăstirii Slatina, împreună cu schiturile Sihla și Rarău, prin *Decizia*

⁵⁰ AMS, dosar 3/1928, f. 81.

⁵¹ AMS, dosar 3/1928, f. 81.

⁵² Bălan 1955, 101.

⁵³ Bălan 1955, 101.

⁵⁴ Bălan 1955, 102.

⁵⁵ AMS, dosar 3/1935, f. 43. La 26 iulie 1934 Mitropolia a anunțat pe superiorul schitului Sihăstria că Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor a luat act de „deslipirea de la mănăstirea Secu”. În cursul lunilor august-septembrie s-a făcut delimitarea vetrei schitului Sihăstria prin cedarea terenului de către mănăstirea Secu, fapt consemnat în *Procesul verbal* din 24 septembrie 1934 (AMS, dosar 3/1935, f. 71).

⁵⁶ Bălan 1955, 109.

⁵⁷ Bălan 1955, 113-117.

⁵⁸ Bălan 1955, 118-129.

⁵⁹ Bălan 1955, 129-130. Este redat documentul integral.

⁶⁰ Bălan 1955, 131; AMS, dosar 1/1947, f. 58.

nr. 147. Acestea au format o singură unitate monahală, sub numele de „Obștea Sf. Teodor Studitul”, stareț fiind numit arhimandritul Ilie Cleopa, care deținea această funcție la mănăstirea Sihăstria⁶¹. Actul emis de către Patriarhie a intrat în vigoare la data de 1 septembrie 1949⁶² iar pentru îndeplinirea ascultării patriarhale Ilie Cleopa și 22 de călugări de la Sihăstria s-au mutat la Slatina. La Sihăstria a fost numit egumen Ioil Gheorghiu în fruntea celor 51 de monahi rămași⁶³. Obștea aflată sub ascultarea lui Ilie Cleopa a crescut la 90 de viețuitori⁶⁴. Viața de obște a fost tulburată în anii 1950 de prigoana regimului comunist, care a atins apogeul în anul 1959, când mănăstirea a fost propusă pentru desființare. Atunci, mulți călugări, împreună cu starețul Ioil Gheorghiu, au fost alungați din viața monahală⁶⁵. Înainte de aplicarea Decretului 410/1959, în mănăstirea Sihăstria erau circa 80 de călugări, dar în anul 1962 mai erau rămase doar 60 de persoane trecute de vârsta de 55 ani⁶⁶. Din 1959 și până în prezent, la stăreția mănăstirii Sihăstria s-au perindat patru stareți: protosinghel Caliopie Apetrei (1959-1971), protosinghel Loghin Pop (1971-1972), arhimandritul Victorin Oanele (1972-2014) și arhimandritul Arsenie Popa (2014-prezent)⁶⁷.

În timpul ultimilor doi stareți, mănăstirea Sihăstria a renăscut din punct de vedere duhovnicesc și economic, fiind restaurate clădirile din incintă. După anul 1990 au fost înființate cinci schituri: Schitul „Sf. Teodora” de la Codrii Pașcanilor, Schitul „Sf. Mina”, Schitul Daniil Sihastrul, Schitul Poiana lui Ioan și Schitul Boureni⁶⁸. Schitul Sihla, aflat în subordinea Sihăstriei din 1949, a devenit mănăstire de sine stătătoare în anul 2011⁶⁹. Un alt factor care a contribuit la buna dezvoltare a mănăstirii l-a reprezentat prezența unor duhovnici recunoscuți pe plan național și regional care au atras în mod constant credincioși la mănăstire. Aceștia au contribuit de multe ori cu ajutoare materiale la înzestrarea așezământului monahal. Cei mai cunoscuți duhovnici au fost ieroschimonahul Paisie Olaru (1897-1990), arhimandritul Ilie Cleopa (1912-1998) și arhimandritul Ioanichie Balan (1930-2007)⁷⁰.

În perioada 2019-2021, la Mănăstirea Sihăstria s-a desfășurat un amplu proiect de *Consolidare, restaurare și conservare complex monahal Mănăstirea Sihăstria, comuna Vânători Neamț, județul Neamț* a următoarelor obiective: Paraclisul „Sf. Ioachim și Ana”,

⁶¹ Bălan 1955, 141-142.

⁶² Bălan 1955, 141-142.

⁶³ Bălan 1955, 143-145.

⁶⁴ Bălan 1955, 143-145.

⁶⁵ Bălan 2018, 20-21.

⁶⁶ Giosanu 2019, 185-186, 321.

⁶⁷ Bălan 2018, 108-110.

⁶⁸ <https://sihastria.mmb.ro/schituri-din-subordine>, accesat: 06.11.2024.

⁶⁹ http://www.sihla.ro/ari_date_istorice.php, accesat: 02.02.2020.

⁷⁰ Bălan 2018, 111-120.

corpul de chilii de pe latura de sud, unde se va amenaja un spațiu muzeal, turnul de la intrare, biserica „Sf. Voievozi” din cimitir și sistematizarea pe verticală a spațiului din incintă.

DATA CONCERNING THE HISTORICAL EVOLUTION
OF SIHĂSTRIA SECULUI MONASTERY, NEAMȚ COUNTY
(ABSTRACT)

The hermitage of Sihăstria Secului in the county of Neamț was founded by the Bishop of Huși, Ghedeon, around 1734, after which he dedicated it to Secu Monastery. The intention of this article is to reconstitute the historical evolution of the monastic complex from the first half of the 18th century up to the present, displaying information about the evolution of the monastic community during the 19th and 20th centuries, the fires and the rebuilding of the hermitage over time as well as some descriptions of the 19th century buildings. Another important aspect is represented by the administrative jurisdictions through which the monastery has passed, from the hermitage of Secu Monastery then of Neamț-Secu Monastery, from 1910 it returned to Secu Monastery and finally became a monastery in its own right from 1947.

Bibliografie

- Bălan 1955, I. Bălan, *Monografia Sf. Mănăstiri Sihăstria 1655-1955*, Mănăstirea Sihăstria, 1955 (manuscris dactilografiat aflat în biblioteca Mănăstirii Sihăstria, fără inv.).
- Bălan 2018, P. Bălan (coord.), *Un pridvor al raiului. Mănăstirea Sihăstria*, Ediția a II-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2018.
- Bobulescu 1942, C. Bobulescu, *Sihăstriile nemțene Secu și Sihla*, în: ALPR, anii 1936-1940, 1942, 108-140.
- Bodale 2020, A. M. Bodale, *Câteva izvoare care cuprind informații despre călugării viețuitori în schiturile Secu, Sihăstria și Sihla, din Județul Neamț, la 1841*, în: BMS, VI, 2020, 201-212.
- Cândea 2003, V. Cândea (coord.), *Istoria românilor*, vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit European (1601-1711/ 1716)*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Cernovodeanu, Edroiu 2002, P. Cernovodeanu, N. Edroiu (coord.) *Istoria românilor*, vol. VI, *România între epoca clasică și Europa Luminilor (1711-1821)*, Editura Enciclopedică, București, 2002.

- Cetfericov 2010, S. Cetfericov, *Paisie, starețul mănăstirii Neamț: viața, învățătura și influența lui asupra Bisericii Ortodoxe*, ediția a II-a, Editura Nemira, București, 2010.
- Ciolan 1987, M. Ciolan, *Mănăstirea Secu*, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1987.
- Clit 2017, C. Clit, *Pomelnicul Mănăstirii Secu din 1845*, în: BMS, III, 2017, 199-250.
- Clit 2019a, C. Clit, *Unele precizări privitoare la egumenii mănăstirii Secu între 1836 și 1854*, în: BMS, V, 2019, 81-108.
- Clit 2019b, C. Clit, *O catagrafie a viețuitorilor din mănăstirile Neamț și Secu de la 1848*, în: Buletin informativ al Simpozionului Național Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei, V, 2019, 159-181.
- Cojocaru C., Cojocaru M. 2011, C. Cojocaru, M. Cojocaru, *Mitropolitul Ghedeon al Moldovei (1653-1659; 1664-1671)*, în: Teologie și Viață, 5-8, mai-august, 2011, 129-170.
- Dumitrescu 1915, M. Dumitrescu, *Istoricul a 40 de biserici din România*, vol. IV, București, 1915.
- Gaidagis 1972, N. Gaidagis, *Sfârșitul acțiunii eteriste în Principate. Rezistența de la Mănăstirea Secu*, în: CercIst, III, 1972, 147-168.
- Gheorghiu 1904, C. D. Gheorghiu, *Ape minerale, locuri istorice, monastiri, stațiuni balneare și climaterice, etc. din județul Neamț*, Editura Mathilde & C. D. Gheorghiu, Piatra Neamț, 1904.
- Giosan 2016, M. Giosan, *Opera manuscrisă a arhiereului Narcis Crețulescu și istoria medievală a românilor*, Editura Filocalia, Roman, 2016.
- Giosanu 2019, C. Giosanu, *Răstignirea monahismului românesc la mijlocul secolului al XX-lea. Studiu de caz: Mănăstirile Sihăstria și Slatina*, Editura Egumenița, Galați, 2019.
- Gonța 1962, A. I. Gonța, *Un așezământ de cultură de la Alexandru Lăpușneanu pe Valea Secului înainte de ctitoria lui Nestor Ureche: Schitul lui Zosin*, în: MMS, 7-8, 1962, 694-712.
- Istrati 2008, C. Istrati, *Condica lui Mavrocordat*, vol. II, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2008.
- Ivan, Porcescu 1981, I. Ivan, S. Porcescu, *Mănăstirea Neamț*, Iași, 1981.
- Mihail 1997, P. Mihail, *Obștea mănăstirilor Neamț și Secu în anul 1837 în: Români în reinnoirea isihastă*, Editura Trinitas, Iași, 1997, 150-189.
- Niță 2019, C. Niță, *Istoria schitului Sihăstria a arhimandritului Andronic Popovici*, în: BMS, V, 2019, 183-189.
- Niță 2020, C. Niță, *Obștea Mănăstirii Secu și a schiturilor Sihăstria și Sihla în anul 1859*, în: BMS, VI, 2020, 213-254.
- Popovici 2007, A. Popovici, *Aduceri aminte (1820-1892)*, Editura Cathisma, București, 2007.
- Popovici 2019, A. Popovici, *Istoria Sfințelor Mănăstiri Neamț și Secu*, vol. II, cu *Studiu introductiv* de Dorimedont Bădărău, transcriere și editare text Ion Gumenăi, Editura Lexon Prim, Chișinău, 2019.

- Porcescu 1984, S. Porcescu, *Episcopia Romanului*, Editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1984.
- Udișteanu 1965, D. I. Udișteanu, *Mănăstirea Secu. Călăuză de cunoaștere istorică*, Valea Oilor, 1965 (manuscris dactilografiat).
- Udișteanu 2005, D. Udișteanu, *Graiul evlaviei străbune*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Colecție recuperată, îngrijită și editată de Mircea Motrici, Editura Mușatinii, Suceava, 2005.